

Пуковник **СТЈЕПАН КЕРЕЧИН**

БИТКА КОД СИСКА

Крајем 16 века била је Хрватска, која је 1527 године ушла у састав Хабсбуршке царевине, сведена на Вараждинску и остатке Загревачке и Крижевачке жупаније.¹⁾ Тада се главна одбрана према Турској протезала линијом: Ријека — Сењ — Оточац — Слуњ — Глина — Хрastовица — Сисак — Иванић Град — Крижевци — Ђурђевац. Испред ове линије су град Бихаћ и извeстан број других места још били у хрватској власти, те су, као истурене тачке, ометали покушаје турских продора према северу у правцу р. Купе или кроз Лику. Војнички уређена граница²⁾ зауставила је турске продоре преко Хрватске чиме су биле заштићене и земље на југозападу Европе. Загреб је, као политичко и војно средиште остатка Хрватске државе, претстављао за Турке стратeгиски објект прворазредне важности, чијим би заузимањем увелико био ослабљен а можда и потпуно онемогућен сваки организованији отпор на хрватској Војној граници. Због тога су борбе на линији Бихаћ — Сисак (р. Уна — р. Купа), поред непосредне одбране нашег земљишта и живља, имале за циљ још и посредну одбрану хрватског главног града.

Турци су дотада нападали главним снагама кроз Мађарску у правцу Беча³⁾, а помоћним кроз Хрватску (од Драве до Јадранског Мора), с циљем да продру у Средњу Европу и Италију. Међутим, после Једренског мира, који је био закључен 1568 између Турске и Аустрије, турске главне снаге биле су ангажоване у рату против Персије (1577—90), тако да је на правцу кроз Мађарску дошло до привременог затишја. У том временском раздобљу Турци су на граници према Хрватској наставили борбу појачаном жестином са циљем да разбију одбрану на Уни и Купи и да евентуално покоре целу Хрватску. Тако је период између 1568 и 1593 године (који је био судбоносан за опстанак Хрватске, пошто се радило о томе да ли ће она бити турски пашалук или аустриска провинција) окончан решавајућом победом над Турцима код Сиска. У том периоду Турци су тежили да освоје у првом реду Бихаћ (који су заузели тек 1593) и Сисак да би са те осно-

¹⁾ Раније је имала 8 жупанија.

²⁾ Види чланак „Војна граница (Крајина) у Хрватској“, „Војно дело“, бр. 12/1954.

³⁾ Султан Сулејман опседао је Веч 1529, Кисек 1532 и Сигет 1566.

вице сигурније продужили своје даље освајачке акције. Тако су 1584 успели да дубоко продру у Хрватску и Словенију све до Љубљане,⁴⁾ али су три њихова напада на Сисак остала безуспешна.

*

Иако су феудалци у крви угушили Селјачку буну, која је у Хрватској, а делом и у Словенији, букнула 1573 под вођством Матије Гупца и геслом „За стару правичу“ и „Доле с господом“, ипак је то у извесној мери ослабило војничке снаге⁵⁾ које су биле преко потребне за одбрану од турских напада. Поред тога, несугласице између хрватског бана и царских генерала на територији Војне границе још више су ослабиле и онако већ оскудне снаге, тако да су Турци лако продирали преко границе, харали, пленили и на повратку често неометано одводили велики број нашега живља у ропство, као на пример, 1575, после продора до у висину Метлике.⁶⁾

У Босни је тада сва власт била у рукама беглербега⁷⁾ Ферхат-паше Соколовића⁸⁾, који је одлучио да искористи несређено стање у Хрватској и да је освоји. Он је непрекидно нападао на целом фронту од Драве до Јадранског Мора, тежећи да заузме Бихаћ и истурена места⁹⁾ испред Купе. У томе су га помагали и Турци из Мађарске који су нападали у правцу Копривнице и Вараждина. На тај начин хрватске снаге су биле везане на два фронта: у захвату Драве и река Уне и Купе. Дакле, Ферхат-паша је тежио да заузме истурене тачке хрватског отпора испред границе (у ничијој земљи), да посредно угрожава Сисак (а тиме и правац према Загребу) и да провалама у дубљу позадину Хрватске и Словеније ослаби борбени потенцијал њихових бранилаца.

Турци су 1577 у тврђавама на граници имали око 6.500 плаћених — сталних војника према 5.600 војника на хрватској Војној граници.¹⁰⁾ Ове снаге су и на једној и на другој страни биле углавном намењене за дефанзивне акције, тј. за одбрану од евентуалних изненадних напада противника. Осим тога, оне су заштићавале и омогућавале прикупљање осталих снага за пребацивање нападача преко границе или за упад на противничку територију. Прикупљање војних снага у уну-

⁴⁾ Шишић, *Хрватска повјест*, II део, стр. 57.

⁵⁾ Сви су кметови радили на утврђивању градова и свака је кметска кућа давала по једног војника.

⁶⁾ Хорват, *Повјест Хрватске*, II књ., стр. 256.

⁷⁾ По заузимању Будима 1526 Турци су од освојених земаља на Балкану образовали као највише административне јединице — беглербеглуке: Румелиски (Софија), Босански (Б. Лука), Темишварски (Темишвар) и Будимски (Будим), на чијим су челима били беглербегови (бегови-бегова).

⁸⁾ До 1588 беглербег у Босни, а потом у Будиму.

⁹⁾ Острожац, Цазин, обе Кладуше, Зрињ, Гору, Храстовицу, Топуско, итд.

¹⁰⁾ Хорват, *Повјест Хрватске*, I књ., стр. 258.

трашњости вршено је у Хрватској проглашењем „пучког устанка“ и доласком појачања из суседних земаља, а у Босни окупљањем спахија¹¹⁾ по санџацима (војним срезевима) и добровољаца жељних пљачке.

Турци су првих година (до 1575) из Босне дејствовали главним снагама у правцу Сиска и Загреба. Они су 1568 и 1570 безуспешно нападали Храстовицу и допрли под зидине Сиска¹²⁾. Из Славоније су робили око границе, 1572 разорили и спалили Иванић Клоштар, а од 1574—1576, у вези са снагама из Мађарске, нападали у правцу Ђурђевца и Копривнице. Ферхат-паша је 1576 године лично руководи нападом на Храстовицу, али без успеха. Ови напади су били повезани са дејством Турака западно од Сиска, где су они мање-више несметано прелазили Купу и пљачкали нашу територију. У циљу спречавања ових провала Хрватски сабор је 1574¹³⁾ решио да се утврди Брест на Купи и Топуско на Глини. Истовремено су за ова места одређене и сталне посаде, тако да то претставља почетак Банске границе (Крајине). Сењски ускоци су 1568 разбили Турке код Перушића и успешно затварали правац из Лике, док се у Далмацији, која је тада била под влашћу Млетака, од 1570—1573 водио рат између Турске и Млетачке Републике.

Од 1575 тежиште турских напада пребачено је у правцу Бихаћа, који је узалуд опседан више пута. Ферхат-паша је и овде лично руководио нападима (1575, 1576 и 1585), но увек је био одбијен са губицима. Пошто су Турци у међувремену заузели истурене тачке између Уне и Купе (Острожац — Цазин — обе Кладуше — Бужим — Гвозденско¹⁴⁾ — Зрињ — Бојну — Градец), Бихаћ је остао без сигурне везе са Хрватском, тако да је нередовно снабдеван животним и борбеним потребама.

После неуспеле опсаде Бихаћа (1575) Ферхат-паша је јаким снагама продро до Купе и код Будачког разбио граничарског генерала Херберта Ауерсперга, који је погинуо у боју. Затим је упао у Словенију до Метлике и несметано се вратио у Босну са великим пленом и бројним робљем. Турци су 1578 продрли до Дубовца (Карловац), а 1580 у Туропоље (крај Загреба) и опет несметано одвели у робље велики број нашег живља. У Словенију су поново упали 1584, али их је на повратку код Слуња разбио бан Ердеди, који је и 1586 код Чазме разбио 3.500 Турака који су провалили из Славоније.

Да би ометали припрему Турака за прелаз преко границе, и наши преци су често упадали на непријатељску територију. Тако је

¹¹⁾ Турски коњаници, који су добијали на уживање земљу-спахилуке.

¹²⁾ Од 1544 до 1550 на утоку Купе у Саву израђена је тврђава у облику троугла са три куле и зидовима дебљине око 2.85 м. Посаду су чинили 33 плаћена стална војника и 40 харамџа са 10 лумбарди. Тврђава је била опасана ровом на коме су се налазиле палисаде и имала је само један улаз (кроз источну кулу).

¹³⁾ Хорват, *Повјест Хрватске*, I књ., стр. 254.

¹⁴⁾ Рудник жељеза и сребра кнезова Зрињских.

кнез Јурај Зрињски 1572 са 3.000 коњаника продро до Вировитице, а 1580, појачан племићким јединицама, упао је у Пожешки санџак и код Грабовника разбио 4.000 Турака који су се спремили да продру у Подравину. Иако су бан Унгнад и корушки капетан Кевенхилер 1578 продрли до Уне и пролазно ослободили Острожац и Цазин, ипак су се због појаве дизентерије у војсци вратили без већег успеха. Бан Ердеди је 1585 продро у Босну и спалио Костајницу, а Михаило Секељи 1586 у Славонију до Сирача, где је попалио велики број села и заробио много људи и стоке.¹⁵⁾

Одбрана Хрватске, поред већ изнетог несређеног стања, била је ослабљена и због тога што се становништво нагло смањивало услед губитака у борби и емиграције кметова у сигурније суседне крајеве¹⁶⁾, као и услед колере (1568) и несташице хране, проузроковане слабом обрадом земљишта и великом сушом 1585, тако да није било редовне попуне сталних јединица на граници и радне снаге за утврђивање тврђава. А друге стране, због нередовног издржавања сталне војске многи су напуштали војну службу (краљ Рудолф II 1583 био је дужан бану Унгнаду 20.000 форинти¹⁷⁾ за плату војске, тако да је и то слабило дисциплину и доводило до пљачке и сукоба са становништвом). Поред тога, због нередовног и слабог снабдевања из позадине, догађали су се чешћи сукоби са официрима немачке народности, који су, као посада у појединим тврђавама на граници, често и по наређењу претпостављених нападали и пљачкали наша села и отимали храну племићима и кметовима. И, најзад, одбрана Хрватске је трпела и због несугласица и трвења између Хрватског сабора и Ратног већа¹⁸⁾ у Грацу у погледу места где је требало подићи тврђаву Карловац. Сабор је био мишљења да би ова тврђава на ушћу Коране у Купу требала да брани приступ ка Словенији а не ка Загребу, и да би је због тога требало изградити негде источније на Купи, или појачати већ постојеће утврде у ширем захвату Сиска. У погледу тврђаве Храстовице, за коју је дворско Ратно веће тражило да се поруши и становништво пресели у Карловац, Сабор је одлучио да јој ојача фортификациски систем и посаду и тако олакша одбрану на Купи и у правцу Сиска.

Као што се види, у раздобљу напада Ферхат-паше (1568—88), снаге за одбрану хрватске границе успеле су да одрже Бихаћ и Храстовицу (што је омогућило прикупљање нових снага из унутрашњости земље) и да повремено преузимају иницијативу у своје руке (вршећи продоре на непријатељску територију), док је Сабор крајњим напрезањем успео да изгради две нове тврђаве (Брест и Топуско) и да тако појача одбрану праваца који су изводили ка Загребу. Величина овог напрезања најбоље се види из одредбе Сабора да сваки пети кмет и мали племић мора служити на Купи или на прекокупском земљишту.

¹⁵⁾ Хорват, *Повјест Хрватске*, I књ., стр. 252—274.

¹⁶⁾ Крањска, Штајерска, Мађарска, Аустрија и Моравска.

¹⁷⁾ Хорват, *Повјест Хрватске*, I књ., стр. 270.

¹⁸⁾ Брушким уставом од 1 марта 1578 изузета је Војна граница испод власти хрватског бана и потчињена дворском Ратном већу у Грацу.

Захваљујући оваквом отпору на граници, Ферхат-паша није успео да постигне свој циљ. Зато је седиште босанског вилајета (беглербеглука) 1583 пренето из Травника у Бањалуку,¹⁹⁾ да би беглербег у свако доба био што ближе граници и војним догађајима. С обзиром на утрошено време и употребљене снаге, Турци у овом раздобљу нису постигли неке крупније и решавајуће успехе. Они су заузели само извештан број мањих истурених тврђава. Нарочито је карактеристично да ни 1579 нису озбиљније покушавали да ометају изградњу тврђаве Карловца. Изгледа да Ферхат-паша није имао довољно снага за постизање свих постављених циљева, вероватно због тога што је један део Турака из Босне ратовао против Персијанаца и што је кута 1584 смањила број становништва.

*

По завршетку Турско-персиског рата (1577—90), у Високој порти²⁰⁾ је постојала група која је тежила да изврши освајачки поход у Европи, иако је мирољубиви султан Мурат III, 1590 године, продужио мир са Аустријом на даљих осам година. На челу ратоборне дворске клике био је велики везир Синан-паша²¹⁾, који је почетком 1591 за беглербега Босне довео Хасан-пашу Предојевића, дотада сегединског санџак-бега, са основним задатком да по доласку у Босну створи повод за *casus belli*, на основу кога би султан, унаточ мира са Аустријом, одобрио рат на хрватској граници. Зато је Хасан-паша маја 1591 са око 5.000 војника прешао Саву код Градишке, продро у Хрватску и допро до у висину Крижеваца, одакле је сузбијен. Том је приликом разбијена турска заштитница, док је главнина успела да се неометано повуче у Босну. За освету је бан Ердеди освојио и разорио турску граничну тврђаву Мославину. Овиме је Хасан-паша постигао жељени циљ. Одмах је послао у Цариград Рустан-бега са извештајем да је хрватски бан погазио мир, молећи за појачање и одобрење за предузимање противмера и подизање нове тврђаве у близини Сиска. Мурат III је на то дао Хасан-пашу одрешене руке у предузимању мера с циљем: „да исламска држава у тим странама не трпи штете“²²⁾. Не чекајући повратак Рустан-бега и султанову заповест, Хасан-паша је поново у августу продро преко границе на правцу Сиска, са циљем да освети губитак Мославине и изабере место за изградњу нове тврђаве. Успут је топовима тукао истурене тврђавице Хрстовицу и Гору, али без веће штете по посаде. Пошто је у близини Бреста изабрао место за нову тврђаву, он је од 7 до 11 августа 1591 први пут опсео Сисак. Град су бранили загребачки каноници Никола Микац и Стјепан Ковачић. Турци нису успели у нападу, јер су им недо-

¹⁹⁾ Вијесник хрватског археолошког друштва, св. XXIII, 1942, стр. 118.

²⁰⁾ До 1918 године назив за Турску и њену владу.

²¹⁾ Шишић, Хрватска повјест, II део., стр. 58.

²²⁾ Вијесник хрватског археолошког друштва, књ. XXIII, 1942, стр. 122, примедба 45.

стајали топови већег калибра и опсадни стројеви, те су — пошто се приближавала банска војска — прекинули опсаду и повукли се у Босну. Хасан-паша (који је до краја ове године продро још једанпут до границе Словеније) увидео је да најкраћи правац до Загреба води преко Сиска и да Бихаћ угрожава евентуалне турске снаге на томе правцу. Зато је у току зиме 1591/92 вршио припреме на месту где ће се у пролеће подигнути нова тврђава Јени Хисар (Петриња). За првог команданта будуће тврђаве одредио је Рустан-бега (по његовом повратку из Цариграда), а беглербеговог брата Ђафера поставио за церничког санџак-бега, да би тиме што тешње повезивао будуће акције Турака из Босне са нападима из Славоније.

Хрватски Сабор је 1 јануара 1952 прогласио „лучки устанак“ и наредио реквизицију и довоз хране у Загреб. Банска војска се прикупљала у Туропољу, пошто су уходе известиле да ће Турци поново напасти Сисак. И, заиста, Хасан-паша је првих дана априла продро на правцу Сиска до Купе, али га није напао, већ је почео са хитном изградњом тврђаве Петриње и заузео дотада успешно брањене тврђаве Хрastовицу и Гору. Банска војска је са граничарским јединицама дошла до Бреста, али због изненадних поплава није могла да омета непријатељске радове. Пошто је првих дана маја довршио изградњу Петриње²³) и у њој оставио 1.000, а у Хрastовици и Гори по 200 војника, Хасан-паша се са главнином повукао у Костајницу. За то време, због несугласица између бана и граничарских генерала, почела се разилазити војска која је била прикупљена код Бреста.

Обавештен о догађајима у противничком табору, Хасан-паша је наредио да се код Петриње хитно подигне мост преко Купе, а лично се са главном снагом упутио долином Уне ка Бихаћу, у коме је било 500 војника под командом капетана Јосипа Ламберга и око 5.000 грађана и избеглица. После опсаде, која је почела 12 јуна, Ламберг се предао 19 јуна под условом да посада и становништво могу слободно напустити град. (Турци нису одржали реч у погледу становника, јер су погубили око 2.000 људи, а остатак одвели у ропство.) Овим је Хасан-паша отклонио опасност за свој леви бок у случају ангажовања главних снага у правцу Сиска и Загреба. Осим тога, он је пуштањем алармантних вести да ће напасти Карловац створио пометњу код противника. Пошто на граници Хрватске није било јединственог командовања, јединице су биле овако груписане: Ауерспергер око Карловца, Ердеди код Бреста и Грасвајн код Крижеваца, и то за одбрану само својих локалних интереса.

Хасан-паша је ноћу 18—19 јула главним снагама изненада избио у рејон Петриње. На другој обали Купе (код Бреста) био је бан Ердеди са 3.000 војника (1.000 Хрвата и 2.000 Штајераца). Турци су 19 јула после подне прешли Купу преко моста и у двочасовном боју разбили банску војску, заузели и спалили тврђаву Брест, а 23

²³) Била је изграђена од хрastових балвана, са пет кула и двојим вратама; имала је четвртаст облик и дубоки водени ров са земљаним насипом.

јула по други пут окружили Сисак. После неколико узалудних јуриша — пошто није било изгледа на брзи успех, јер су им велики топови остали код Бихаћа — они су 29 јула прекинули опсаду.

После пораза код Бреста правац за Загреб остао је незаштитен. Зато је бан Ердеди подигао „пучки устанак“ (бројне Штајерце и помоћну краљевску чету од 1.000 војника из Мађарске) и тиме спречио непосредни турски напад на град. Па ипак, Турци су до краја 1592 три пута продрли у Туропоље и на простору Сисак—Загреб спалили сва села и одвели у ропство велики број становништва. Пошто је Словенија (Крањска и Штајерска) такође била угрожена овим нападима, у Загреб су у току зиме дошле помоћне чете из Тирола, Немачке и Италије, али су Турци, и поред тога, у пролеће 1593 успели да продру југозападно од Загреба.

*

Бан Ердеди и Хрватски сабор су са сигурношћу очекивали да ће Хасан-паша 1593 поново напасти Сисак и угрозити Загреб, па су затражили помоћ од краља Рудолфа II и осталих земаља Аустријске државе. Због тога су им у току зиме послате извесне сталне војне јединице на просторији око Загреба, са којима је у фебруару 1593 дошао и Руперт Егенберг²⁴) командант помоћних чета) као краљев војни комесар, са задатком да обједини припреме и будуће акције између бана и команданата (Хрватске и Славоније) Војне границе.

У Босни је Хасан-паша вршио темељне припреме за коначни обрачун са Сиском и остацима хрватске државе. У том циљу су у Костајници и Градишки прикупљене велике количине хране, пошто опустошено хрватско земљиште не би могло издржавати турску војску. Турци су у фебруару несметано продрли до Краварског, а у мају до Јастребарског, где су опљачкали многа хрватска села. Иако је на тражење помоћи од султана било наређено румелиском беглербегу да са одговарајућим снагама појача Хасан-пашу, ипак ове снаге, због извесних интрига на турском двору, нису на време дошле да учествују у бици код Сиска.

У току маја 1593 Хасан-паша је око Бањалуке прикупио главнину војске Босанског беглербеглука, јачине 20—40.000 војника. Поред сталних јединица, за осигурање концентрације су још раније истурени на границу: Апарди-бег (Клишки санџак) у околини данашње Суње, Меми-бег (Зворнички санџак) око Костајнице и Саршош — Ибрахим-бег (Лички санџак) око Зриња.

Почетком јуна извршен је покрет главних снага до Б. Градишке и даље поред Саве у правцу хрватске границе. У Б. Градишки су на флотилу од 29 шајки уквцани тешки топови и храна за војску. Испред главних снага кретао се одред од 600 коњаника и 2.000 пешака са великим бројем „раје“ која је оправљала комуникације.

²⁴) Родом Словенац, раније је служио као пуковник у шпанској војсци. — Хефеле, *Победа Хрвата над Турцима код Сиска, 1593*, стр. 61.

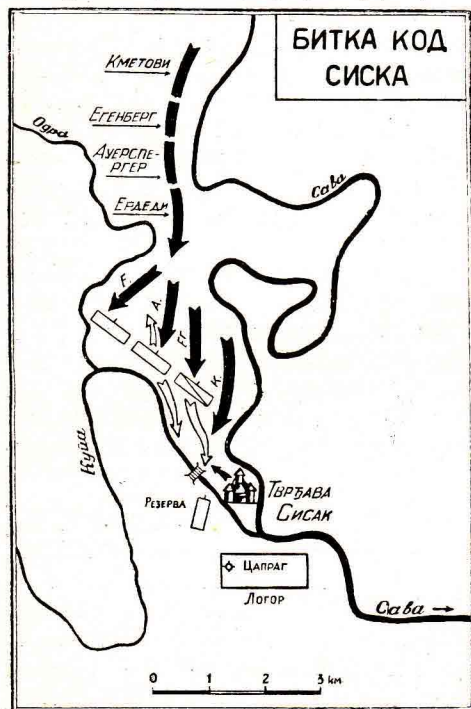
Турска војска и флотила су неометане од противника 15 јуна (по неким 14 јуна) избиле у висину Сиска (на простор данашњег Цапрага). Турци су истог дана заузели кулу Дренчину (подигнута после губитка Бреста) и тако успоставили сигурну везу левом обалом Купе са мостобраном код Петриње. У току ноћи 16/17 јуна, извесне јединице под командом Мемми-бега прешле су Купу на шајкама, док су на левој обали, у непосредној близини тврђаве Сиска, до сванућа подигнути земљани насипи и на њима намештени тешки топови. Хасан-паша је решио да у овој (трећој) опсади најпре дејством топова поруши тврђавску ограду и да затим на јуриш заузме тврђаву, коју су бранили каноници Матија Финтић и Блаж Ђурак са 400²⁵⁾ сталних војника и извесним бројем слабије наоружаних кметова из околне. Браниоци су одбили први јуриш иако су Турци у њему употребили јаче снаге. Сматрајући да има времена и желећи да штеди животе својих војника, нападач је продужио дејство топовима и рушење тврђаве, при чему је једно топовско зрно убило каноника Матију Финтића и 12 војника. Због непрекидног дејства непријатељских топова, рушења зидина, људских губитака и опасности од општег јуриша, каноник Блаж Ђурак је био принуђен да тражи хитну помоћ од бана Ердедија и Егенберга, извештавајући их да се овога пута тврђава неће моћи дуго одржати. Тада је бан Ердеди прогласио „пучки устанак“, а Егенберг је наредио да се расположиве граничарске јединице хитно упуте у Загреб, где се до 18 јуна прикупило 4.080 војника сталне војске,²⁶⁾ којима се, по извесним подацима, прикључило још 3—4.000 слабо наоружаних кметова. 19 јуна је хришћанска војска, под командом Ердедија, Егенберга и Ауерспергера, отпочела покрет десном обалом Саве у правцу Сиска и под крај дана се утаборила око Зелине (на р. Одри), где је остала и следећег дана ради одмора и због појаве 300 турских коњаника. 21 јуна непријатељ је био разбијен и одбачен према југу, а хришћанска војска је избила у висину Новиграда²⁷⁾. За то време Мемми-бег је подигао земљане насипе до у висину порушених зидова тврђаве и мост преко Купе и завршио све припреме за општи и решавајући јуриш. Командант тврђаве, Блаж Ђурак, упутио је у току ноћи 21/22 јуна бану Ердедију извештај да се општи јуриш очекује ноћу 22/23 и да ће, ако дотада не дође помоћ, пасти Сисак. Приликом већања, које је одржано у зору 22 јуна у шатору генерала Ауерспергера, било је различитих мишљења и предлога о даљој акцији. А када је стигао курир из Сиска са извештајем о ситуацији, донета је одлука да се одмах предузме покрет и нападно Турци. Покрет од Новиграда до Сиска извршен је у три ешелона: у првом ешелону били су Хрвати и ускоци под Ердедијем, у другом — граничари и словенске јединице под

²⁵⁾ Од тога 100 Словенаца, којима је Егенберг појачао тврђаву. — Хефеле, *Победа Хрвата над Турцима код Сиска, 1953*, стр. 64.

²⁶⁾ *Вјесник Хрватског археолошког друштва*, св. XXIII, 1942, стр. 130.

²⁷⁾ Тада утврђени дворач бана Ердедија на Сави у висини Лекеника; спалили су га побуњени кметови 1654.

Ауерспергером и у трећем — аустриске помоћне јединице под Егенбергом. Део пешадије и кметови, као резерва, следили су под командом Сигмунда Парадајсера иза главних снага. Око подне 22 јуна хришћанска војска је избила челом у висину Сиска и продужила на просторију између Саве, Купе и Одре, тј. непосредно на Меми-бегов табор и под опседнуту тврђаву.

Турски истурени делови на време су осмотрили приближавање непријатеља и о томе известили. Пошто је осетио опасност, Меми-бег је предложио да се повуче на десну обалу Купе, али Хасан-паша није усвојио тај предлог, већ је наредио да главнина војске (око 18.000) пређе преко моста на леву обалу Купе. На простору од дрвеног моста до Одре (ширине око 1.500—2.000 м) постројен је турски борбени поредак у једном ешелону. На левом крилу били су пешаци — јаничари, у центру Меми-бег, а на десном крилу Хасан-паша, углавном са коњицом. На десној обали Купе, у близини моста, остављене су у резерви извесне јединице, које су имале задатак да штите главни логор на Цапрагу и да пазе на несигурну рају која није учествовала у бици.

Обе војске су се постројиле за битку на равничастом земљишту, које је са три стране уоквирено рекама Савом, Купом и Одром.

Крила и бокови турског распореда били су осигурани од изненађења, али с обзиром на његову бројну јачину, није било довољно простора за шири развој и маневар ових снага. Осим тога, због близине непријатеља и краткоће времена, постројен је збијен и плитак битачни поредак. Опасност је била још већа зато што се Купа, као препрека, налазила у непосредној позадини и што је постојао само један мост за везу са резервом. Насупрот томе, скученост битачне просторије била је од велике користи за хришћанску војску, која је, иако бројно слабија, могла да предузме напад са изгледом на успех.

По извесним подацима,²⁸⁾ Хасан-пашин план за битку био је да, ослањајући се на лево крило (јаничари), ударом центра и десног

²⁸⁾ Вијесник Хрватског археолошког друштва, св. XXIII, 1942, стр. 141 и Хефеле, стр. 71.

крила најпре набаци хришћане на реку Одру, а затим да их окружи и уништи.

Битка је отпочела нападом банске коњице (I ешелон) на турско лево крило, али су јаничари одбили овај јуриш. Када је турски центар почео да угрожава хрватски бок и лево крило, Ауерспергер (II ешелон) се благовремено развио улево и пушчаном ватром²⁹⁾ одбио турске нападе, тако да је и Егенберг (III ешелон) успео да се развије улево за борбу. Тежиште хришћанског напада било је на левом крилу, на коме су дејствовали пешадија и кметови. Пошто нису могли издржати јаку пушчану ватру, турски центар и лево крило су почели да отступају у нeredу у правцу моста на Купи, тако да су се њихове јединице још више збиле, што је довело до велике пометње. У таквој ситуацији Хасан-паша није могао да устали битачни фронт снагама које је имао на левој обали Купе, нити да спречи пробој на свом десном крилу. Зато је наредио резерви да пређе преко моста, али је већ било доцкан. Стрелци и ускоци пробили су се кроз непријатељски распоред, посели слабо брањени³⁰⁾ мост и онемогућили пристизање турске резерве и повлачење главних снага преко Купе. Истовремено је и тврђавска посада извршила испад у правцу моста и тиме убрзала избијање панике у турској војсци. Тако су јединице турске војске биле збијене у углу Купе и Одре, где их је противник уништио, тако да се велики број Турака удавио у Купи, међу којима Хасан-паша и Мемми-бег.

Битка је трајала нешто дуже од једног сата. Само око 2.500 турских војника успело је да се повуче преко Купе, водећи собом резерву и наоружану рају. Логор на Цапрагу и флотиле на Купи и Сави били су напуштени. Остаци турске војске бежали су у нeredу ка Костајници. Хришћани су задобили огроман плен, међу којима и 39 топова, али победу нису потпуно искористили, јер није било гоњења, пошто су се и војска и „пучки устанак“ брзо разишли због недостатка хране.

Хасан-паша је претрпео пораз углавном због тога што је претпоставио да хришћанска војска (због бројне слабости) неће предузети напад; што је турска главнина прешла Купу при непријатељском избијању на битачну просторију, што су Турци били нападнути у току постројавања свог борбеног поретка, тако да нису успели да пребацивањем резерве на леву обалу Купе обезбеде потребну дубину поретка и што је постојала слаба веза преко речне препреке у непосредној позадини борбеног поретка.

Хришћанска војска је, углавном, успела због корисне иницијативе, која се огледала у благовременом, брзом и организованом покрету од Новиграда до Сиска, као и због брзог напада на непријатеља који се још није био средио за битку.

²⁹⁾ Пушчана ватра је била непрекидна по линијама; борбени поредак је имао три линије.

³⁰⁾ По извесним подацима мост је срушила гомила бегунаца.

Хасан-паша није заузео Сисак пре битке, јер је желео да претходно на познатом му земљишту уништи хришћанску војску, да би тиме коначно отворио пут до Загреба, чему су Турци непрекидно тежили још од 1568 године. Међутим, Хасан-паша је потценио противника и претрпео пораз.

Тадашњи значај Битке код Сиска најбоље се види по томе што је после ње султан Мурат III објавио рат Аустрији, и што су Ердеди и Ауерспергер били одликовани од папе и шпанског краља Филипа II. Она је за нас била од огромне важности, јер је, благодарећи њој, сломљен најопаснији продор Турака у Хрватску, и они су заувек одбачени од правца који је непосредно изводио ка Загребу. После двадесетпетогодишње непрекидне борбе, удружени Срби, Хрвати и Словенци су углавном својим снагама одбранили и себе и део европског Запада. Зато изнете борбе, поред наших заједничких борби у току Народноослободилачког рата, треба да нам послуже за неговање братства и јединства и као пример да смо и у прошлости могли са успехом противстајати далеко надмоћнијим непријатељима само ако смо били удружени.